

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ФИЛОЛОГ

ЧАСОПИС ЗА ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРУ

PHILOLOGIST

JOURNAL OF LANGUAGE, LITERARY AND CULTURAL STUDIES

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

VII/2013

Željka Babić
Univerzitet u Banjoj Luci
Filološki fakultet

UDK 811.111'271.1(035)
DOI 10.7251/FIL1307335B

MNOGO VIŠE OD PRIRUČNIKA

Brian Paltridge and Sue Starfield (eds.) (2013), *The Handbook of English for Specific Purposes*, Oxford: Wiley-Blackwell.

Mjesto engleskog jezika u vremenu globalizacije predmet je svakodnevnih polemika na svim nivoima gdje se on koristi. Društvo pred angliste koji se bave bilo prevodilaštvom bilo upotrebom engleskog kao jezika struke postavlja skoro nerazrješiv problem: kako postići ravnotežu pri trenutnim zahtjevima tržišta koji ni u kojem slučaju nisu mali. Tržište pretpostavlja da će svaki diplomirani anglista biti u stanju da se uhvati u koštac sa svim specifičnostima svake od brojnih poddisciplina koje su sastavni dio oblasti *ESP* (English for Specific Purposes, engleski za posebne namjene). U potpunosti se zaboravlja činjenica da ovo područje obuhvata korišćenje registara toliko specifičnih, kako po leksici tako i po sintaksičkim obilježjima, da ih i govornici kojima je engleski jezik maternji moraju posebno učiti. U tom mnoštvu, ponekad čak i haotičnom, veoma je teško naći izdanje koje problemu engleskog kao jezika struke pokušava da se približi multidimenzionalno.

Izdavačka kuća Wiley-Blackwell početkom 2013. godine nastavila je sa izdanjima višetomne serije posvećene lingvističkim disciplinama. Ovaj put su sve istraživače i studente koji se bave područjem engleskog kao jezika struke obradovali monografijom pod naslovom *The Handbook of English for Specific Purposes*. Redaktori knjige su Brajan Paltridž (Brian Paltridge), nekadašnji urednik časopisa *English for Specific Purposes*, profesor na Univerzitetu u Sidneju, i Su Starfield (Sue Starfield), urednica časopisa *English for Specific Pur-*

poses, s Univerziteta u Novom Južnom Velusu.

Monografija se sastoji od šest cjelina i napisana je na 566 stranica.

Otvara je *Uvod u priručnik* (Introduction to the Handbook), koji je i njen najkraći dio. U predgovoru (1–4) autori daju pregled monografije, objašnjavaju značenje pojma *ESP* i navode uputstva za istraživanja unutar oblasti koju *ESP* obuhvata.

U ovom dijelu monografije dat je i istorijski pregled razvoja proučavanja engleskog za posebne namjene. Ova tema povjerena je En Džons (Ann Johns, SAD), koja je objavila pet knjiga i preko šezdeset članaka i poglavlja u publikacijama koji se bave primijenjenolingvističkim temama. U poglavlju pod nazivom *Istorija istraživanja engleskog jezika za posebne namjene* (The History of English for Specific Purposes Research, 5–30), Džonsova polazi od tvrdnje da je prekretnica u istraživanju ove oblasti podučavanja i proučavanja engleskog jezika nastala izlaskom monografije Džona Svejsla (John Swales) *Episodes in ESP* (1988), ali to je nije spriječilo da u ovaj iscrpni uvod uključi i istraživanja koja su se dešavala od 1962. do 1981. godine, koja ona karakteriše „kao rane godine, od priča zasnovanih na tekstu do retoričkih sredstava“. Autorka ističe tzv. vašingtonsku školu (The Washington School) kao pokret koji je iznjedrio promjenu središta istraživanja unutar *ESP*-a. Period od 1981. do 1990. godine autorka naziva „bliža prošlost“ i kao njenu karakteristiku ističe proširivanje područja istraživanja, te uvođenje centralnih koncepta. Ovaj period karakteriše potre-

ba za vrednovanjem potreba učenika, kao i korišćenje tehnologije i drugih sredstava u nastavi. Džonsova ističe da su u ovom periodu dva koncepta centralna u *ESP*-u: žanr i retorički pomak.

Istorijski pregled razvoja *ESP*-a autorica završava periodom od 1990. do 2011. godine, koji ona naziva „modernim dobom“, koje karakteriše pojavljivanje novih međunarodnih časopisa koji su isključivo posvećeni pitanjima vezanim za *ESP*, ali i istraživanjima na korpusu. Retorika postaje interkulturalna, a žanr i dalje ostaje centralni koncept. Džonsova predočava i listu najistaknutijih istraživača i njihovih publikacija, te tako uspješno zaokružuje ovaj istorijski pregled.

Prvi dio monografije (Part 1) nosi podnaslov *ESP i jezičke vještine* (ESP and Language Skills) i predstavlja pregled i mjesto svake od integriranih jezičkih vještina unutar *ESP*-a, ali se bavi i odnosom proučavanja vokabulara unutar polja *ESP*-a, koje je izuzetno obilježeno registrom.

Nakon opšteg uvoda priređivača monografije (31–35), prva vještina koja se obrađuje jeste govor. Kristin Fik (Christine Feak, SAD) obradila je sve specifičnosti koje se odnose na savladavanje vještine govora unutar *ESP*-a u dijelu kratko nazvanom *ESP i govor* (ESP and Speaking, 35–54). Fikova ističe sve posebnosti koje predstavlja govor unutar jednog takvog širokog polja djelovanja kao što je *ESP*. Kao primjer ona navodi upotrebu engleskog u avijaciji i upozorava na činjenicu da on, ponekad, predstavlja jezik sam za sebe i po sebi jer, osim posebnog vokabulara, ima i posebnu gramatiku, te da se u nastavi izgovora, pogotovo odabira jednog varijeteta, ne posvećuje pažnja standardnom dijalektu (dijalektima) kao u, recimo, nastavi engleskog kao opšteg jezika. Autorica predlaže i vlastiti okvir za pristupanje posebnoj vrsti govora koju smatra neophodnom za podučavanje, a to je upotreba engleskog jezika kao sredstva za prezentaciju radova na konferencijama. Potrebno je istaknuti važan za-

ključak koji autorka daje na kraju poglavlja, a to je da je interesantna činjenica da, u poređenju sa ostalim pristupima predavanju engleskog jezika, predavačima *ESP*-a nije dostupan znatan broj štampanog pedagoškog materijala koji mogu da koriste u nastavi.

Kristin Go (Christine Goh, Singapur) bavi se vezom između *ESP*-a i slušanja (ESP and Listening, 55–76). Ističući važnost aktivnog slušanja, ona se vraća razmatranju uticaja kognicije i izvora znanja, a samim tim i modelu sheme. Međutim, sasvim svjesna činjenice da ovaj model nije u stanju da odgovori na sva pitanja u vezi s vrstama i tehnikama slušanja, ona pokušava da prevaziđe neke od problema tako što ističe da su u slušanje uključeni i metakognitivni procesi.

Vezu *ESP*-a i čitanja (ESP and Reading, 77–94) objašnjava Alen Hirvela (Alan Hirvela, SAD). I on ističe važnost žanrovske analize i podsjeća na postepeni prelazak istraživanja unutar *ESP*-a od analize registra ka analizi diskursa. Interesantno je da problemu ove vještine prilazi dvostrano, tj. da čitanje posmatra i kao vještinu samu po sebi, ali i unutar polja integriranih vještina. Važno je napomenuti da u jedan od načina podučavanja čitanja Hirvela uključuje i portfolije, koje bismo prije mogli da očekujemo u poglavljima vezanim za pisanje ili ocjenjivanje. Hirvela u zaključku ističe da „ključno stanovište vezano za čitanje koje se razvilo u *ESP*-u jeste njegova situaciona priroda u posebnim diskursnim kontekstima“ (str. 91).

O odnosu *ESP*-a i pisanja (ESP and Writing, 95–114) profesor Ken Hyland (Ken Hyland, Hongkong) govori kao o „izazovu“, te potanko objašnjava osnovne pristupe istraživanjima pisanja kao vještine: tekstualne studije, kontekstualne studije i kritičke studije. Potpuno svjestan da je nemoguće u veoma usko datom okviru dotaknuti vrste pisanog diskursa unutar *ESP*-a, Hyland samo taksativno navodi najvažnije oblike, ali i instrukcije koje se mogu primi-

jeniti na sve nivoe pisanja tekstova koji su žanrovski obilježeni.

Prvi dio monografije zaokružuje poglavlje o vokabularu i *ESP*-u (*Vocabulary and ESP*, 115–132), koje je napisala Averil Kokshed (Averil Coxhead, Novi Zeland), i ono pokušava da odgovori na pitanje šta je to vokabular *ESP*-a i zašto je on važan. Pojmu vokabulara prilazi se kroz njegovu konceptualizaciju, identifikaciju, kao i kroz posebnosti koje treba prevazići skalazacijom, konsultovanjem stručnjaka, te korišćenjem specijalizovanih rječnika. Drugi put ka razrješenju ovog problema predstavlja rad na korpusu, kao i upotreba akademske liste riječi (*academic word list*, *AWL*). Autorka smatra da buduća istraživanja treba usredsrijediti na prirodu kompleksnih leksikoloških jedinica koje predstavljaju posebnosti unutar vokabulara *ESP*-a.

Drugi dio monografije pod naslovom *Područja istraživanja ESP-a* (*Areas of ESP Research*, 133–322) čitaocu predstavlja najznačajnija područja kojima se bavi trenutno engleski za posebne namjene. Tako Megi Čarls (Maggie Charles, Velika Britanija) piše o engleskom za akademske svrhe (*English for Academic Purposes*, 137–154), Džin Perkinson (Jean Parkinson, Novi Zeland) o engleskom za nauku i tehnologiju (*English for Science and Technology*, 155–174), Meredith Mara (Meredith Marra, Novi Zeland) o engleskom na radnom mjestu (*English in the Workplace*, 175–192), a Frančeska Bardila Čapini (Francesca Bargiela Chiappini, Velika Britanija) i Zuo Cheng Zhang (Australija) o poslovnom engleskom (*Business English*, 193–212). Posebnim podvrstama *ESP*-a bavi se i Džil Nortkot (Jill Northcott, Velika Britanija), koja objašnjava pojam pravnog engleskog (*Legal English*, 213–226), Kerol Lin Moder (Carol Lynn Moder, SAD) bavi se problemom engleskog koji se koristi u avijaciji (*Aviation English*, 227–242), Gibson Ferguson (Velika Britanija) objašnjava engleski za medicinske svrhe (*English for Medical*

Purposes, 243–262), dok se Suzan Boušer (Susan Boshier, SAD) usredsređuje na posebnu podvrstu engleskog za medicinske svrhe – engleski za potrebe njege (*English for Nursing*, 263–282). Ovaj praktični dio monografije zaokružuju poglavlja Pola Tompsona (Paul Thompson, Velika Britanija) o pisanju tema i disertacija (*Thesis and Dissertation Writing*, 283–300) i Džona Flauerdjua (John Flowerdew, Hongkong), koji se bavi engleskim za upotrebu u istraživačkim časopisima (*English for Research Publication Purposes*, 301–322).

Treći dio monografije pod naslovom *ESP i pedagogija* (*ESP and Pedagogy*, 323–402) razmatra osnovne postavke na kojima sa zasnivaju sva istraživanja vezana za *ESP*, kao i ono što predstavlja njegove temelje – analizu potreba i žanr.

Lin Flauerdju (Lynne Flowerdew, Hongkong) dobila je zadatak da objasni pojmove koji su u centru istraživanja *ESP*-a – analizu potreba i, shodno njoj, razvoj planova i programa (*Needs Analysis and Curriculum Development in ESP*, 325–346). Pojmu i značenju riječi „potreba“ prilazi se prvo dijahronijski, navođenjem izvora i metoda koji su korišteni u njenom razvoju kao okosnice svih savremenih istraživanja u *ESP*-u, a onda se daje pregled korištenja rezultata istraživanja i njihova primjena na nastavu engleskog za akademske i radne svrhe. Posebna pažnja se posvećuje ulozi engleskog na univerzitetskom nivou. Autorka je u potpunosti svjesna problema definisanja pojma „potreba“, te zaključuje da su izazovi koji se pojavljuju posljedica prirode *ESP*-a, koja se neprestano mijenja zbog okruženja u kojem živimo (str. 341).

Žanr i engleski za posebne namjene (*Genre and English for Specific Purposes*, 347–366) predstavlja okosnicu istraživanja kojima se bave stručnjaci za nastavu engleskog jezika još od 1981. godine, kada je Ilejn Taroun (Elaine Tarone) prvi put upotrijebila ovaj pojam. Brajan Paltridž (Australija) sagledava pojam žanra kroz njegov odnos sa diskursom, jezikom, multimodalnošću i

društvenom akcijom. Nakon iscrpnog teoretskog sagledavanja mjesta i uloge žanra unutar istraživanja, Paltridž se okreće i praktičnoj strani, odnosu predavanja i učenja žanrova engleskog za posebne namjene. On ističe da je negativna strana ovog pristupa orijentisanog na žanr u činjenici da je on usmjeren na jezik kao proizvod i da ohrabruje učenje formula i matrica, te predlaže orijentaciju ka osvješćivanju žanra i usvajanju žanra, smatrajući da možda jeste potrebno navoditi strategije i davati odgovore na nove i različite zadatke, ali je istovremeno potrebno i usvajati žanrove (str. 356).

Problem vrednovanja sagledan je kroz vrednovanje u nekim od pojedinačnih poddisciplina *ESP*-a. Nakon objašnjenja teoretskih posebnosti vrednovanja unutar *ESP*-a, Den Daglas (Dan Douglas, SAD), u poglavlju pod naslovom *ESP i vrednovanje* (*ESP and Assessment*, 367–384), okreće se engleskom koji se podučava u svrhu zaposlenja i daje prikaz posebnosti ocjenjivanja i vrednovanja pri učenju avijacijskog engleskog, poslovnog engleskog, engleskog za sudske tumače, medicinskog engleskog i engleskog koji se polaže u svrhu imigracije i traženja azila. Ovako raznovrstan dijapazon specifične vrste vrednovanja integrisanih vještina unutar engleskog jezika kao stranog ima za posljedicu činjenicu da se vrednovanje *ESP*-a razvilo kao posebna poddisciplina unutar same nastave jezika. To je navelo Dagleasa da tvrdi da se ovo područje razvilo do te mjere da je danas teško pronaći ijedan test čiji priređivači ne tvrde da su ga zasnovali na analizi stvarnih situacija iz jezika cilja i koje odražavaju komunikativne potrebe posebnih grupa učenika (str. 377).

Džoel Blok (Joel Bloch, SAD) smatra da se tehnologija nedovoljno koristi u nastavi *ESP*-a. U poglavlju pod nazivom *Tehnologija i ESP* (*Technology and ESP*, 385–402) on se usredsređuje na korišćenje tehnologije na časovima, te njenu upotrebu u vidu alata i komunikativnog prostora. Blok

daje istorijski pregled alata koji su korišćeni u nastavi *ESP*-a, počevši od *MonoCone 2.2* i *Wordsmith*, pa do savremenih *MITCASE* i *MIT OpenCourseWare*. U isto vrijeme, Blok se zalaže i za stvaranje „vlastitog okruženja za učenje“ (PLE, personal learning environment), za koje smatra da je važno kako za nastavnika, tako i za studenta.

Četvrti dio monografije pod naslovom *Perspektive i metodologije istraživanja u istraživanjima unutar ESP-a* (*Research Perspectives and Methodologies in ESP Research*, 403–552) predstavlja pregled savremenih tema koje se pojavljuju u istraživanju još od početaka *ESP*-a, ali i onih koje su tek počele da se pojavljuju kao dio interkulturalnih i multidisciplinarnih istraživanja. Hilari Nesi (Hilary Nesi, Velika Britanija) povezuje *ESP* sa istraživanjima korpusa (*ESP and Corpus Studies*, 407–426), Ula Konor (Ulla Connor, SAD) i Vilijam Rozicki (William Rozycki, Japan) nalaze vezu *ESP*-a i interkulturalne retorike (*ESP and Intercultural Rhetoric*, 427–444), a Ketrin Nikerson (Catherine Nickerson, Ujedinjeni Arapski Emirati) pravi paralelu između *ESP*-a i engleskog kao lingve franke (*English for Specific Purposes and English as a Lingua Franca*, 445–460). Su Starfield (Australija), podstaknuta istraživanjima kritičke analize diskursa, pokušava da ih primijeni na analizu potreba, žanr, ali i plagijatorstvo i uplitanje vlasti i politike u izdavačku djelatnost na univerzitetu u poglavlju nazvanom *Kritički pogledi na ESP* (*Critical Perspectives on ESP*, 461–480). Pitajima pola i rase (*Gender and Race in ESP Research*, 481–500) bave se Ryuko Kubora (Kanada) i Liz T. Chiang (Kanada), Dacia Dressen-Hammouda (Francuska) povezuje *ESP* i etnografska istraživanja (*Ethnographic Approaches to ESP Research*, 501–518), Pol Prajor (Paul Prior, SAD) u poglavlju o multimodalnosti (*Multimodality and ESP Research*, 519–534) naglašava da jezički sistem treba posmatrati kao multimodalan, te da se jezik i komunikaci-

ja shvataju kao situacione sociokulturne praktične vještine. Poglavlje se završava razmatranjima Dajen Belčer (Diane Belcher, SAD) o budućnosti *ESP*-a (*The Future of ESP Research: Resources for Access and Choice*, 535–552). Belčerova ističe da je *ESP* na putu da izgradi jednu vrstu osnove znanja koja će olakšati pedagošku praksu, a neće se samo usredsređivati na pragmatičnu pomoć učenicima engleskog nego će im, osim jezičkih kompetencija, unapređivati i mogućnost pristupa svijetu izbora (str. 546–547).

Monografija *The Handbook of English for Specific Purposes* omogućava uvid u savremena istraživanja koja obuhvata područje engleskog za posebne namjene. Uzevši u obzir činjenicu da se može koristiti kao odlična polazna tačka i značajan izvor literature koja se tiče *ESP*-a, nju mogu koristiti i studenti i istraživači koji se bave jezikom za posebne namjene, a koji uopšte ne mora da bude engleski, jer monografija sadrži teorijske izvore primjenljive na istraživanje drugih jezika. Najvažnija činjenica koju treba istaći jeste to da monografija nije namijenjena samo istraživači-

ma *ESP*-a, nego svima koji se bave studijama jezika, metodikom nastave jezika, te primijenjenom lingvistikom uopšte. Napisana jasnim jezikom, uz veliki broj primjera, tabelarnih prikaza i smjernica za buduća istraživanja, monografija predstavlja savršen izbor udžbenika za studente osnovnih, postdiplomskih i doktorskih studija jezika. Bez namjere da pretenduje (i na taj način pomjeri središte teme koju obrađuje) da u isto vrijeme predstavlja i dijahronijski prikaz razvoja *ESP*-a, *The Handbook of English for Specific Purposes* pruža dovoljno podataka i bibliografskih jedinica da može predstavljati jednu zaokruženu cjelinu o razvoju, trenutnom stanju i budućnosti istraživanja u vezi s engleskim za posebne namjene. Autori su, svjesno ili nesvjesno, uspješno postigli da njihova monografija bude mnogo više od priručnika, kako su je zamislili. Ona predstavlja nepresušan izvor tema i odgovora na osnovne i specifične probleme koje u sebi nose istraživanja unutar *ESP*-a kao posebne primijenolingvističke discipline.

zeljka.babic@unibl.rs